

גרשם שלום

דוד ביאל

תרגום מאנגלית: אמוץ גלעדי. הוצאת מאגנס, 203 עמודים, 94 שקלים

גרשם שלום. עירב בין תשוקה אינטלקטואלית לחשקים

צילום: הספרייה הלאומית

כוכב שבתאי

גרשם שלום, חוקר הקבלה שהיה מחשובי האינטלקטואלים בישראל, עומד במרכז ביוגרפיה מרתקת שחיבר דוד ביאל. היא מסבירה מדוע דמותו מציתה את הדמיון, אילו סכנות הוא זיהה בציונות וכיצד הן התממשו, ומה קרה כשהוא נכנס למיטה עם חברו, הפילוסוף ולטר בנימין

ביאל מבקש לענות על חידת שלום באמצעות בחינת תחנות מרכזיות בחייו ובהגותו של האיש, בסיפור שהביוגרפי והאינטלקטואלי כרוכים בו לכלי התה. קחו, למשל, את משפחת שטיינשניידר. הסב, מוריץ, היה ממייסדי מדעי היהדות וידוע בעיקר כמי שה' שתוקק להעניק "קבורה מכובדת" ליהדות, כתופעה שעבר זמנה. שלום ראה במוריץ "דמות דמונית" והבין את מדעי היהדות באופן הפוך: תפקידם הוא להפיח חיים במסורת היהודית המאובנת ולה' חדיר בה יסוד מהפכני ודינמי. נכדיו של שטיינשניידר עלו לפלש' תינה והיו מחבריו הקרובים של שלום. לאחד סידר עבודה כמטא' טא רחובות (עבודה שאיפשרה בטלה נרחבת למדי), ולשני, קרל, את תרגום כתבי ש"י עגנון לגרמנית. עם אשתו של קרל — קיטי, בעצמה אחיינית של אסתר, אשתו של ש"י עגנון — ניהל שלום רומן, או לפחות התכתבות עגבנית למדי.

המשך בעמוד הבא

שלום, והוא עתיד להיות חוקר דגול". הסיפור הזה מלמד על אופיו הסוער של גרהרד שלום — הלוא הוא גרשם שלום; הוא מסופר בביוגרפיה המרתקת שכתב עליו דוד ביאל ומופיעה עתה בעברית (בתרגום מצוין של אמוץ גלעדי). קשה להציג את שלום — ששמו נהגה בגרמנית-יידישיסטית שולם (Scholem) — מבלי להסתבך בחידת דמותו, שעומדת במ' רכז ספרו של ביאל. מחד גיסא, זו שאלה על חשיבות האיש: כי' צד זכה אדם שהישגיו המרכזיים היו בפילולוגיה של הקבלה — תחום שלרוב הציבור המשכיל אין לא יד ולא רגל בו — למוני' טין של אחד מחשובי האינטלקטואלים שהיו למדינת ישראל? מאידך גיסא, החידה נוגעת לשלום עצמו: כיצד נהפך הנער חם המזג והמאני-דפרסיבי, שבהגיעו ארצה ב-1923 חשב כאמת וכ' תמים שיעסוק בהוראת מתמטיקה, לפרופסור שעיצב את מדעי היהדות בעידן המודרני?

איתמר בן-עמי

מהלך מלחמת העולם הראשונה כתב תלמיד גימנסיה יהודי-גרמני בן 17 ביקורת פארודית בעיתון ציוני קטן על כתיבתו הדתית של מרטין בוכר, מחשובי הפילוסוף פים של יהדות גרמניה. תגובתו של בוכר היתה מפתיעה: הוא הומין את המבקר לשיחה בביתו שבשכונת צלנדורף בברלין. הנער ציין ביומנו שהפגישה היתה מלמדת וטובה. בנו של בוכר, רפאל, הציג גרסה מעט שונה, לפחות בנוגע לפגישה מאוחרת יותר שערך הלה עם הפילוסוף: לחדר העבודה שלו התפרץ בחור גמלוני וצעק במלוא ריאותיו. בוכר האב נאלץ לרסן את בנו כדי שלא יתקוף את האורח. לאחר שהנער גס הרוח עזב לבסוף, אמר בוכר לבנו: "האיש הזה הוא גרהרד

כוכב שבתאי

המשך מעמוד 1

ביאל מפליא לתאר כיצד תשוקתו האינטלקטואלית של שלום עירבה לא פעם חשקים – ולהיפך. גם למחקר הפילולוגיה הצור נן ניגש שלום באופן מלא תשוקה; הוא הבינו כפעילות הרואית, המחלצת גרעין מיתי שאבד בערימות של הריסות ועליו לספק משאבים למהפכה בהווה. שתי נשמות שכנו לדעת ביאל בחוזה של שלום: "הסגפן קר הרוח והמאהב מלא התשוקה". המחקר היבש, ההיסטורי, והארכאי לכאורה היה בעצם דרכו העקיפה של שלום לשרטט את אפיקיו של קיום אחר, זר ומיתי יותר, שרכש מבעד לחשיפתו משמעות עכשווית. בניגוד לכמה מיורשו, שהמתודה הפילולוגית שאימצו ביקשה בעיקר "לוודא הריגה" לכל שמץ של רלוונטיות שעלתה מהטקסטים שחקרו, מחקרו של שלום היה מסור כן: הוא התיימר להעניק רלוונטיות למחשבות זרות.

תלמידו של שלום, יעקב טאובס, כתב ש"המתח בין המוטיב־ציה הרומנטית של שלום לבין המתודה ההיסטורית־ביקורתית שלו איפיון את עבודתו מראשיתו ועד סופה". המתח הוא מה שאיפשר לשלום, מבעד למחקר תעודות יובשני, לפענח שורה של דמויות היסטוריות חד־פעמיות באופן ספרותי לעילא. משיח השקר שכתב צבי, או ממשיכו הידועים לשמצה ברוכיה מסלונקי ויעקב פרי־נק, קיבלו מבעד לכתבת שלום פורטרים חיוניים כל כך, שיש לחשוך שהתעלו על המקור עצמו. ביאל גם מתאר את המשיכה שגילה שלום לדמויות שדגלו ביהדות א־רציונלית, דוגמת אוסקר גולדברג, הנס־יואכים שפס או יצחק ברויאר – משיכה ששלום פיצה עליה בכתבת ביקורת אכזרית נגד תורתיהם. היא היתה קשורה לתשוקתו של שלום להתחדשות דתית, וסיוגה דרך רתי־עתו מהאלימות שהתורות הללו ייצגו.

הרקע לפרויקט המחקרי של שלום הוא המשבר החריף שא־ליו נקלעה רפובליקת ויימאר – המשטר שהתקיים בגרמניה מאז תבוסתה במלחמת העולם הראשונה ועד לעליית הנאצים לש־לטון. הרפובליקה, שהיתה במשבר פוליטי כמעט תמידי והחל מ-1930 נשלטה בעזרת צווי חירום נשיאותיים, המשיגה יותר מכל תקופה אחרת בהיסטוריה את תודעת מצב החירום: בין הש־נים 1918–1930 נכתבו בגרמנית לא פחות מ-370 כותרים הכר־ללים את המלה "משבר" בכותרתם. התשוקה לעבד את המשבר הדריכה פרויקטים רבים בימי ויימאר והובילה לעיסוק אינטנ־סיבי במשיחות פוליטיות, בתחילה משמאל ובהמשך גם מימין. בחירתו של שלום לשוב לתורת הנסתה היהודית – לאחר פלי־טוט קצר שלו עם אגודת ישראל החרדית – היתה דרכו שלו לה־תמודד עם משבר התקופה.

להחיות את המסורת היהודית

ביאל מתאר כיצד האישי והאקדמי התערבכו אצל שלום זה בזה לא רק בתחומי העניין, אלא גם במובן ארצי יותר. אחד הפ־רקים המרתקים בספר נוגע לרומנים שניהל שלום ונדמה כי הוא מציג תשובה מקיפה למדי על השאלה "מי שכב עם מי בפלשת־נה" ועל המוטיבציות האינטלקטואליות לכך. טיפולה הנועז ביותר של הביוגרפיה הוא ביחסיו של שלום עם הפילוסוף ומבקר התר־בות ולטר בנימין, לפני עלייתו של הראשון ארצה. בקשר היה ממד־הומור־ארוטי מובהק. השניים לנו בחופשה במיטה זוגית, ובהקיצו דימה שלום מתוך חלום קסום כי בנימין אינו אלא "נערה". גם עם הפילוסוף שמואל הוגו ברגמן, שהכניס את שלום לאוניברסיטה העברית, ייחסים חרגו מהמישור האינטלקטואלי: ברגמן ואש־תו הראשונה של שלום, אלוה־אשה, ניהלו פרשת אהבים שהס־תיימה בנירושים של שני הווגות, ובנישואיה של אלוה־אשה עם ברגמן. שלום מצדו התחתן עם פניה פרויד, אחיינית החוקה של זיגמונד, שאת יחסיו עמה החל בעודו נשוי.

לצד התענגותה על כמה מהרכילות העסיסיות יותר בחיי הגי־בור, כוחה של הביוגרפיה הוא בניסיונה לשרטט תשובה עקרונית ותיאורטית יותר לחידת שלום. ניכר שתשובה זו מציעה בתורה, לדעת ביאל, מעין שער להבנת המצב היהודי הנוכחי עצמו. דוגמה

לכך היא טיפול הביוגרפיה כסוגית המשיחיות. אחד הפרויקטים המרכזיים של שלום היה חקר התנועה השבתאית. בביוגרפיה המור־נומנטלית שכתב שלום על שבת צבי הוא ניתח את משיחיות הש־קר של האחרון כניסיון להחיות את המסורת היהודית המאוכנת ולהחזיר לה כוחות מהפכניים שאבדו לה. שלום בהחלט מזדהה עם התשוקה הזאת: לדת תפקיד חיוני לדעתו בהחיית העולם הטכני והמנוכח, אך היא נכשלת במילוי בשל הפיכתה למסורת מתה. המשיחיות, בדומה להתגלות האלוהית, טוענת מחדש את המסורת באנרגיות שאיבדה.

אלא שהמשיחיות מציגה סכנות עצומות בעיני שלום: התשור־קה הוויטליסטית עשויה לצאת משליטה ולסחוף את כל הנקרה בדרכה. בדיק כמו מהפכה פוליטית, שמובלת מתוך הדינמיקה המהפכנית שלה עצמה לטרור ולשפיכות דמים, עשויה המשיח־חיות המהפכנית, מתוך שלילתה את המסורת, להידרדר לניהיליזם מוחלט. בנקודה זו קושר ביאל את הדיון של שלום לשני אלמ־נטים ביוגרפיים: מצבו הנפשי של שלום והציונות שלו. קריאה ביומניו של הנער שלום חושפת נפש מסוכסכת מאוז, שנעה בין תקופות דיכאוניות לתקופות אקסטטיות של שיעון גדולות מוח־לט, ששיאן באמונה של הנער שלום שהוא המשיח. מאוחר יותר ייחס שלום לשבת צבי מאניה־דפרסיה – אחת המקומות היחידים שבהם מחקרו חרג מהפילולוגי ונע לפסיכולוגי. שלום עצמו שוחרר משירותו הצבאי מסיבה דומה.

מיתוס חילוני מרדני

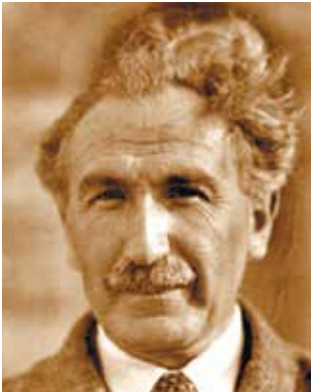
אך ביאל מטעין את הממד הביוגרפי לכאורה במשמעות תיאורטית; הוא רואה בעיסוק הפילולוגי של שלום בתנועה השבתאית פרשה פרדיגמטית, המבהירה את יחסו המורכב לת־נועה הציונית. מצד אחד, הציונות מצילה את היהדות – לד־עת שלום הצעיר – ממצבה העלוב בהווה: "הענק המכעית הזה (היהדות)... אינו אלא שוטה תמים הנוהג מנהגי אורח שואף קדמה וכל בעל בית הגון בישראל יכול לדרוש בשלומו בחור־צות קריה". הציונות טוענת מחדש את המסורת בכוחות מה־פכניים. אך מצד שני, הציונות גם חשופה לסכנות שעומדות בפני כל תופעת התחדשות דתית: הידרדרותה למשיחיות שקר־ניהיליטית והתאבנותה למסורת גרועה לא פחות מהדת שרצ־תה להחליף ("טיפחנו דרש לאומי ומליצה לאומית במדע, במ־קום הדרש הדתי והמליצה הדתית").

אלא שהאיום המשיחי או הלאומני לא הוכיל את שלום בשום שלב לעמדה המקדשת את הנאורות, המדע וערכי הקדמה. להיפך: הוא היה ציוני בעיקר משום שראה בציונות כוח מהפכני ואנר־כיסטי המתנגד לנאורות הבורגנית. גיבור ספרו של ביאל "ביטא היקסמות ואימה גם יחד לנוכח הכוחות האנרכיים שנותרו פעילים אפילו בהיסטוריה החדשה של היהודים", והשבתאות היתה לדעתו האירוע החשוב ביותר שהתרחש במודרנה היהודית. שלום הרבה לבחון "תווט מיסטיות שהלכו על הקו הדק שבין דת לניהיליזם", כאשר ה"תהום" – מושג שמופיע תכופות בכתביו – פרושה מש־ני הצדדים גם יחד: בהפיכת הציונות לכוח שמרני, ואחת היא אם הוא לאומני או בורגני; ובפריקת כל־עול משיחית, כסגנון האור־גיות השבתאיות של יעקב פרגן.

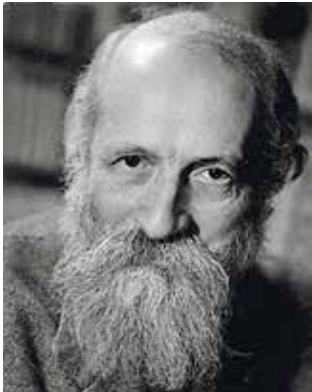
יחסו של שלום לציונות לא נפתר משום שמעולם לא הצליח להחליט אילו משתי הסכנות גדולה יותר: הפיכתה של הציונות, שלדידו אמורה היתה להיות כוח תרבותי דר־לאומי מהפכני, למ־דינת לאום חילונית־בורגנית צרת אופקים, מהסוג ששלום הכיר בבתי אביו והיטיב לתעב; או שמה הידרדרות הכוחות הוויטליס־טיים והמשיחיים, החיוניים לדעתו לתנועה הציונית, לאסון אפור־קליפטי ששיאו במשיחיות השקר של גוש אמונים. בנקודה זו ניכר שהתעניינותו של ביאל בשלום היא בעצם שער לתהייה עקרונית יותר על היהדות הציונית עצמה, שהצליחה לממש – בכישרון לא־מבוטל – את שתי הסכנות ההפוכות בעת ובעונה אחת: היא הפכה גם לכוח בורגני ומשמר, שרואה בכל חריגה ממסגרותיו איום קיומי, וגם לכאוס משיחי מהפכני, בעיקר בכל הנוגע לשתחים הכבושים. הפתרון של שלום מופיע בדמות מיתוס חדש למודרניות היהודית, שכלבו ניצבת האפיקורסות כאנרגיה יצירתית, זדונית ודינמית. זו הצעה לחילוניות מיתית, שהיא אנטי־בורגנית כשם שהיא אנטי־משיחית. ניכר שביאל מבקש לבחון מבעד לגיבור ספ־רו את היתכנותה של עמדה כזאת. בעוד בימינו היהדות שסועה בין

גישה מסורתית ולאומנית ובין גישה ליברלית המבקשת, בלשונו של שלום, "לבנות אנטינות למיתוס ולפנתאיון" ולהליחם את היהדות אחת ולתמיד עם הקדמה – שלום של ביאל לועג לשתי האפשרויות גם יחד. הוא מציג תחתיהן מיתוס יהודי חילוני חדש, הרסני ויצירתי, ששולל כל קיבוע ושואף תדיר להתחדשות. גם אי־גילוי האל (או "הסתרתו" במונחים קבליים) הוא סוג של התג־לות לדעת שלום, ועל החילוני הקשוב להאזין לה.

דומה אפוא שביאל מציג, מבעד לביוגרפיה של שלום, מת־ווה חדש ל"מסורת המחשבה החילונית היהודית" (כנוסח כותרת המשנה לספרו הקודם, "לא בשמים", הוצאת מכון שלום הרט־מן, 2011). על פי מתווה זה, ההתנגדות לפרשנות הדתית למסור־רת אינה מתכנסת לעמדה ליברלית נאיבית ברוח הנאורות, אלא למיתוס חילוני מרדני. זו אחת מהתשובות שמעניק ביאל לחי־דת שלום – תשובה שעשויה להסביר את הפופולריות של גיבור

שמואל הוגו ברגמן. רומן עם אשתו הראשונה של שלום
צילום: Zvi Oron-Orushkes

מרטין בוכר. מנע מבנו לתקוף את שלום הצעיר
צילום: The David B. Keidan Collection / Central Zionist Archives

הביוגרפיה שלו; מחקרי הקבלה של שלום, המציגים את המקור־בלים כגיבורים אנטי־מסורתיים, משרטטים יהדות חילונית מי־תית, מהפכנית ואנטי־בורגנית, שבה הכפירה הדתית משמשת מנוע לחידוש המסורת היהודית עצמה. שלום מייצג "עמדה חי־לונית עמוקה", שאינה שוללת את המסורת אלא מתכתבת עמה, בהנחה ש"הזהות היהודית אינה דבר קבוע וסטטי, אלא מהות די־נמית ואפילו דיאלקטית". זהו מעין חזון חילוני אפוקליפטי המור־דע לעצמו ולסכנותיו.

מתעורר הרושם שגם שלום עצמו אימץ חילוניות דיוניסית ומיתית יותר מהמקובל. ניכר שלא השלים באמת עם הפיכתו לפ־רופסור מהוגן ובורגני משכונת רחביה בירושלים ותמיד נותר בו ממד שערורייתי – מתלמידים שהתאבדו ועד רומנים שהסתכבו. גם זו סיבה משמעותית לכך שדמותו מציחה את דמיונם של אק־דמאים; בדומה לציונות החילונית לפני שנהפכה לנאורות ועיר־בורגנית, שלום מציג מודל ויטלי יותר של מדעי הרוח, שבו הח־נופה ההדדית מוחלפת בשנאה מלאת תשוקה, ופוליטיקת המי־נויים – ברומנים סוערים עם נשים ועם גברים. מחקר הקבלה של שלום, "מדע עליו" בלשון ניטשה, מזכיר שכישלונה של הציונות אינו רק במשיחיות השקר של ההתנחלויות; הוא טמון גם בחילור־ניותו המוצהרת של עולם המחקר האקדמי. אך ישנה סיבה נוס־פת לפופולריות של שלום, עקרונית יותר, הנוגעת למצב היהודי־ישראלי העכשווי.

נהפך להיות אביו

יש לא מעט אירוניה בעובדה שמחקר הקבלה, בישראל ובאר־צות הברית, הוא בעצם הערת שוליים ארוכה למשבר שחווה נער צעיר ברפובליקת ויימאר. ניסיונו של שלום להתמודד עם המש־בר, באמצעות המצאת הקבלה כמיתוס יהודי כפרני, מיסגר את הקבלה באופן שרחוק מלהיות חף מהטיות. חוקרים שונים העירו על הצורה האוריינטליסטית שבה הציג שלום את הקבלה, כעין חוכמה מזרחית עתיקה, או מסגורה כ"מיסטיקה" העומדת מנגד להלכה ולפילוסופיה – חלוקה שבעבור מקובלים רבים, שהיו גם אנשי הלכה, פשוט לא היתה רלוונטית. ואולם, דומה שפרדיג־מת שלום ממשיכה להדריך את הדמיון הפופולרי והאקדמי כא־חד בנוגע למסורת היהודית עצמה. גם היום נתפשת הדת כנתונה

עורכת: ליסה פריץ סגני עורכת: אבנר שפירא ועדי ערמון
עורכת גרפית: אביבה עירגיל הפקה: רוני הוברמן
המו"ל: "הארץ", רחוב שוקן 21 תל אביב 6653207
טלפון: 03-5121230 sfarim@haaretz.co.il הכויות שמורות

ספרי פיתום

פיתום

האחרונים עד כה:

יורם נסלבסקי, איש על ספסל

מקור. קטעי פרזזה עשירי דמיון,
נוקבים, זרועי הומור.
ספר שני של המחבר.

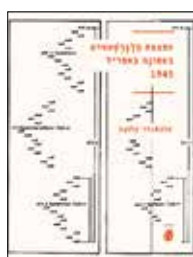
אלכסנדר קלוגה, הנקודה העיוורת של השטן

חמישה מונטאז'ים סיפוריים החושפים
רגעי חיים יומיומיים פרטיקולריים בתוך
קיום קולקטיבי. ספר ראשון בעברית
של הרב-אמן. מגרמנית: **נועה קול**.
מאמר נלווה: **פרופ' אנדריאס הויסן**.

אלכסנדר קלוגה, הפצצת הלברשטאדט בשמונה באפריל 1945

מונטאז' ספרותי. מגרמנית: **נועה קול**.
אבן דרך בספרות הגרמנית שלאחר
המלחמה. אחרית דבר: **אסתר דותן**.

בריאן או'דוהרטי, סודו של השווליה

רומן פיקרסקי סביב דמותו ההיסטורית
של השווליה ד'און בן המאה ה-18 –
דיפלומט, מרגל, משפטן, אינטלקטואל,
סייף, crossdresser, מאת האמן, המסאי
והסופר האירי. מאנגלית ואחרית דבר:
אסתר דותן.

www.pitom.co.il

במתח שבין כוחות מהפכנים צעירים ורעננים ובין מאמצי מיסוד מסורתיים ושמרניים.

שורשיה של התפישה הזאת נטועים בפילוסופיית המשבר של ויימאר, ומקורותיה בסוציולוגיה הגרמנית של סוף התקופה הקיסרית. שלום ניגש להתמודד עם משבר תקופתו מבעד לקבלה, שאותה תפש כפילוסופיית המשבר היהודית, ובכך ביקש "לחדש" את היהדות. בהתאמה, ייתכן שההתעניינות העכשווית בדמותו של שלום מקבלת משמעות כניסיון התמודדות עם משבר אחר, בן זמנו: משבר מדינת ישראל והעמדה החילונית-דתית הייחודית לה, שהוא גם משבר הלאומיות היהודית, שנהפכה לכוח שמרני ומעיקר – שלמרות זאת עודו מדריך כמה מהפנטזיות היהודיות העזות ביותר. הציונות הכפרנית של שלום משרטטת מרחב של מרד של מרות האופוזיציונריות שלו נותר מחויב למסורת שבה הוא מורד. ואולם, כישלוננו של שלום עשוי ללמד על טיבו של הפרויקט הזה.

רבים מהאינטלקטואלים הגרמנים שעמם חלק שלום תקף וזה להתחדשות יהודית נטשו את הציונות ככל שאופייה הלך והתברר. הציונות נהפכה לדברים רבים – לפרויקט מסורתי-לאומני, לכוח משיחי או לליברליזם ברוח הנאורות. אך היא נכשלה בהצעת מיתוס אפיקורסי חדשני. כמה מתלמידיו של שלום, שלקחו את המיתוסים החדשים ברצינות רבה מדי, נהפכו לאנשי ימין רדיקליים. ייתכן שגם שלום נכנע בשלב מסוים. ביאל מסיים את הביוגרפיה בתיאור ראיון שערך עם שלום המבוגר לפני מותו ב-1982, כשהיה בן 84: "לרגע הוא נראה כתוצר אופייני למדי של הבורגנות היהודית באירופה, ואז הכה בי הרהור כפירה: הוא הפך להיות אביר". שלום הציע, ששאיפת חייו הייתה לכתוב את הגרסה היהודית של "כה אמר זרתוסטרא" לניטשה, היה בוודאי רוצה לעזוב את בית הפרופסור הוקן הזה ולנסוע לפלשתינה אחרת.

עם זאת, ייתכן כי בהיעדר מתווה ממשי לפתרון הסתייגות הנוכחיות במצב היהודי, כל שנותר הוא דמותו של שלום עצמו. זו כנראה סיבה נוספת לפופולריות הרבה של האיש: דמותו מציעה מעין מיתוס שבתאי עדכני, אמנם חיוור ביחס למקור – אך יש לזכור שעל אודותיו של זה שמענו משלום עצמו. שלום מתפקד כעת כמשיח אקדמי; דמות שמדגימה את הסתירות במלואן – לאומי והומניסט, תומך מדינת ישראל ו"ברית שלום", פילולוג ורומנטיקן – והקליפות הדבקות בדמותו רק מעצימות את המיתוס. במידה רבה, שלום הולך ורוכש כעת לאחר מותו את המעמד המשיחי שאליה ייחל בצעירותו. ואולם, קשה להעריך לאן חותרת התנועה המשיחית השולמית, מהן מטרותיה ואילו כיוונים חדשים לדתיות או חילוניות יתאפשרו דרכה.

ביאל, בעודו מנסה להעריך את תודעת המשבר של שלום, מצטט את הסיפור החסידי שעמו חתם האחרון את ספרו המרכזי, "זרמים ראשיים במיסטיקה היהודית" מ-1941 (תרגומו המלא לעברית של הספר הופיע רק ב-2016 בהוצאת ידיעות ספרים). כך נאמר בסיפור: "כשעמדה לפני הבעל שם טוב משימה קשה, היה נוהג ללכת למקום מסוים אחד ביער, להדליק אש ולהתפיל בכוונה – ומה שביקש אכן קם והיה. דור אחד אחר כך, כשעמד לפני המגיד ממזריטש אותה משימה קשה, היה נוהג ללכת לאותו מקום ביער ולומר: איננו יכולים עוד להדליק את האש, אך אנו יכולים עדיין לומר את התפילות, ומה שביקש קם והיה. ושוב, דור אחד מאוחר יותר, היה על רבי משה לייב מסאסוב לבצע אותה משימה. אף הוא הלך אל היער ואמר: איננו יכולים עוד להדליק את האש, וגם איננו יודעים את הכוונות הסודיות של התפילה, אך אנו יודעים את המקום ביער שראה את כל הנפלאות האלה, וצריך להיות די בכך. ואכן – די היה בכך; מה שביקש – קם והיה. אולם לאחר דור נוסף, כשרבי ישראל מרוזין נקרא לבצע אותה משימה, הוא ישב בכס הזהב שלו בארמונו ואמר: איננו יכולים להדליק את האש, איננו יודעים את התפילה, איננו יודעים את המקום, אך אנו יכולים לספר את סיפור המעשה. ואכן, מוסיף המספר, הסיפור שסופר חולל אותן נפלאות שחוללו מעשיהם של שלושת הראשונים".

דומה שבעברנו גם סיפור המעשה אינו אפשרי. כל שנותר הוא לספר את הסיפור על אודות מי שסיפר את סיפור המעשה. ובכך, גרשם שלום – דומה שלפחות הוא הבין משהו. האם יהיה בכך די?

סוגה: עיון

קהל יעד: חובבי

ספרים על

מחשבה יהודית

והשלכותיה

הפוליטיות

מדף: לצד ביוגרפיות

של ולטר בנימין

ומרטין בובר

לסיכום: מבט מקיף

על סיפור

רב הסתירות של

משיח אקדמי

ולטר בנימין. קשר בעל אופי
הומוראוי מובהק צילום: Akademie
der Künste / Walter Benjamin Archiv